

De familie Oogwenk

27 januari 2017, door Ad van Dun,
gepubliceerd op [Stiltijdharma](#)

*Door geen aandacht te schenken aan uiterlijke objecten,
zul je je ware aard ontdekken.¹*

Alle oprechte dharma-beoefenaars behoren tot het oude, edele geslacht van de familie Oogwenk. Het heraldisch wapen van dit geslacht bestaat uit een gestyleerde wimper, met daaronder de spreuk: "Zie het onzichtbare". Onze familienaam is ooit gekozen als verwijzing naar de "ondraaglijke lichtheid" van dit menselijk bestaan.²

Wijsheidswerkers zijn als bladeren, als een bloesem die zich bewust lichtjes laat vallen in het stromend water.³ In een oogwenk laat je de tak los, in een oogwenk raak je het water - heel het leven speelt zich af in een oogwenk.

Het Zen-onderricht geeft aan hoe feitelijke verlichting steeds plaatsvindt "in een oogwenk."⁴ Maar goed beschouwd is dit niets bijzonders; in feite is het juist de normale aard van ons bestaan: verlichting vindt voortdurend plaats, is permanent gaande, en we leren steeds beter de aard van dit leven op de juiste manier te beleven en te waarderen.

De aard van ons bestaan, de kern van wat wij zijn, is geestelijkheid, niet vleesvrucht. En de zin van ons bestaan is niet te vinden in het uitbaten van onze zintuiglijke vermogens, zelfs niet van al onze zo massief gewaardeerde cerebrale, emotionele, sociale of creatieve vermogens. Geen enkele specifieke conditie, materieel of immaterieel, kan werkelijk de kwaliteit van leven bieden waar je ten diepste naar verlangt en naar streeft.

Maar zodra je je oriëntatie omkeert en, zoals het onderricht dit noemt, de achterwaartse stap zet, en je gaat bewuster leven vanuit het wetmatig gegeven dat we innerlijk al volledig voorzien zijn van alle gewenste kwaliteiten, dan zul je ontdekken dat alle condities precies de vorm aannemen die elk moment het meest geschikt en passend is.

Anders gezegd: de "kleine" oriëntatie van een identiteit die zijn vulling ontleent aan de steeds wisselende verschijnselen van binnen- en buitenwereld, zal nooit de gedroomde waarde van al die elementen realiseren; terwijl de "grote" opstelling ons op een natuurlijke manier de subtiele, organische eenheid van alle dingen duidelijk maakt.

Een klein bestaan is zwaar en dicht en geïsoleerd, terwijl het grote bestaan licht is en ruim en verbonden met alles.

Deze tweepolige visie voelt aanvankelijk bezwaarlijk en kunstmatig - ik voel me immers intuïtief één entiteit, en het hanteren van splitsing en vervreemding voelt als nog verder van huis geraken. Maar besef, dat dit effect simpelweg het gevolg is van je bestaande conditionering: het is een angstreflex, een moeite, onwennigheid.

Wanneer je de kwestie wat zorgvuldiger en neutraler navoelt, ga je beseffen dat er een samenhang bestaat tussen die twee polen in ons (grote ik en kleine ik) en dat juist daardoor alles kan worden opgelost. De werkelijkheid omvat alle aspecten, binnen én buiten, groot én klein, karma én dharma; wij zijn nog niet voldoende in staat het wonderlijk, verbijsterend verband in dit zo contrasterend krachtenspel te ontwaren, laat staan het te belichamen.

Studie en oefening maken ons duidelijk dat dit leven bedoeld is om innerlijk wakker te worden en de wereld niet lastig te hoeven vallen met allerlei gedroomde behoeftes. Dankzij jouw keuze voor de juiste opstelling, de juiste levenshouding, zul je in een oogwenk steeds opnieuw een betrouwbare steun kunnen zijn voor alles wat op jouw pad komt.

Zelfs je aanvankelijke vormen van moeite zullen in mededogen gezien en beleefd kunnen worden, in plaats van gemeden en veroordeeld. Zodra jouw vertrouwen in het leven voelbaar gewekt is en het dhamapad zich daardoor voldoende stabiel vestigt in je hart, zul je je identiteit niet meer hoeven te ontlenen aan willekeurige beeldvorming ("image"). Drukte over toekomst en verleden wordt vervangen door pure, directe belevingskwaliteit, voortkomend uit de gerustheid van centraal verbonden zijn met het leven.

"De weg is niet moeilijk, voor wie geen voorkeur kent."

Dit citaat van Sengcan is een van de populairste in de Zen-literatuur - en inderdaad een van de bruikbaarste. Loslaten van voorkeur en tegenzin, het klein, angstig belangenspel van egoïsme, is een lichte oefening: in een oogwenk doorzie je de gehechtheid eraan en de onwenselijkheid ervan. In een oogwenk schuif je van beeldvorming naar beleving, van bevangen zijn door denken naar vóór het denken blijven. Je hoeft nog slechts te voorkomen dat je de direct ontvangen duidelijkheid en stevigte hiervan onnodig verliest.⁵

Werken met spiritualiteit is wennen aan het paradoxale karakter van ons bestaan: de bodhisattva (lees: de bewuste beoefenaar) kiest vanwege zijn of haar innerlijke kwaliteit definitief voor een onbaatzuchtig - want instant vervuld - leven in dienst van waarheid. Zo'n keuze lijkt het moeilijkst wat een mens kan doen; tegelijkertijd is dit de meest normale en in alle omstandigheden toepasbare manier om overal en altijd volledig jezelf te zijn.

Een existentiële ommekeer?

Nee, een verstandige voortzetting...

*Wie de geest fixeert,
verstoort zijn hart.⁶*

¹ Shunryu Suzuki roshi, teisho audio 65-07-26-ABC-t-18:15m.

² Titel van Milan Kundera's roman "De ondraaglijke lichtheid van het bestaan".

³ Citaat van meester Zhu-an, uit de koanverzameling The book of serenity, p. 379: "De vallende bloesem gaat bewust mee met de stroom; de stroom is er zich niet van bewust dat hij de gevallen bloesem meeneemt." Vergelijk ook de conventionele Japanse benaming van een Zen-monnik: *unsui*, letterlijk: wolk-water (drijvend als de wolken, stromend als het water).

⁴ In de *Mahayanashradhotpada-shastra* (The awakening of faith in the Mahayana) vormt vertrouwen (*shraddha*) het kernthema. Nederlandse vertaling van grondtekst: <http://stiltijdharma.nl/2016/de-kraacht-van-vertouwen/>

⁵ "Je hoeft alleen maar de vastberadenheid die je nu voelt niet te verliezen, dan zul je zeker vervulling ervaren." (commentaar van Wansong in Cleary, Thomas: Book of serenity (Shoyo Roku). Hudson 1990, p. 384)

⁶ Zen-meester Dahui (Cleary, Jonathan C.: Swampland Flowers; The Letters and Lectures of Zen Master Ta Hui. Boston 2006, p. 22).